

RETTENS DOM (Ottende Afdeling)

19. maj 2010*

I sag T-19/05,

Boliden AB, Stockholm (Sverige),

Outokumpu Copper Fabrication AB, tidligere Boliden Fabrication AB, Västerås (Sverige),

Outokumpu Copper BCZ SA, tidligere Boliden Cuivre & Zinc SA, Liège (Belgien),

først ved avocats C. Wetter og O. Rislund, derefter ved avocats Wetter og M. Johansson,

sagsøgere,

mod

Europa-Kommissionen ved É. Gippini Fournier og S. Noë, som befuldmægtigede,

sagsøgt,

* Processprog: engelsk.

angående for det første en påstand om annullation af artikel 1, litra a)-c), i Kommissionens beslutning K(2004) 2826 af 3. september 2004 om en procedure efter artikel 81 [EF] og EØS-aftalens artikel 53 (sag COMP/E-1/38.069 — VVS-rør af kobber), for så vidt som det deri fastslås, at sagsøgerne deltog i en overtrædelse mellem den 1. juli 1995 og den 27. august 1998 samt mellem den 10. december 1998 og den 7. oktober 1999, for det andet en påstand om nedsættelse af den bøde, der er pålagt sagsøgerne ved denne beslutning, og for det tredje en modpåstand nedlagt af Kommissionen om en forhøjelse af nævnte bøde,

har

RETTEN (Ottende Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, M.E. Martins Ribeiro, og dommerne S. Papasavvas og N. Wahl (refererende dommer),

justitssekretær: fuldmægtig C. Kantza,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 4. november 2008,

afsagt følgende

Dom

Sagens baggrund

- ¹ Sagsøgerne, Outokumpu Copper Fabrication AB (tidligere Boliden Fabrication AB), Outokumpu Copper BCZ SA (tidligere Boliden Cuivre & Zinc SA) og Boliden AB, udgør en del af Boliden-koncernen, hvis moderselskab, Boliden, er et svensk selskab, der er noteret på børsen i Stockholm (Sverige), og som har virksomheder i Europa og i Canada. Koncernen er bl.a. specialiseret inden for minedrift, forarbejdning og salg af metaller og mineralske produkter, først og fremmest kobber og zink.

1. Den administrative procedure

- ² Efter fremsendelse af oplysninger i januar 2001 foretaget af Mueller Industries Inc. (herefter »Mueller«) iværksatte Kommissionen i marts 2001 en uanmeldt kontrolundersøgelse af forretningslokalerne i flere virksomheder, der er aktive inden for sektoren for VVS-rør af kobber, i henhold til artikel 14 i Rådets forordning nr. 17 af 6. februar 1962, første forordning om anvendelse af bestemmelserne i traktatens artikel [81 EF] og [82 EF] (EFT 1959-1962, s. 81).

- 3 Den 9. og 10. april 2001 blev der foretaget yderligere kontrolundersøgelser af forretningslokalerne hos KME Germany (tidligere KM Europa Metal AG), Outokumpu Oyj og Luvata Oy (tidligere Outokumpu Copper Products Oy) (herefter samlet »Outokumpu-koncernen«). Den 9. april 2001 fremlagde Outokumpu et tilbud om samarbejde for Kommissionen i henhold til Kommissionens meddelelse om bødefritagelse eller bødenedsættelse i kartelsager (EFT 1996 C 207, s. 4, herefter »samarbejdsmeddelelsen af 1996«) både for industrirør og for VVS-rør. Efter yderligere kontrolundersøgelser opdelte Kommissionen sin undersøgelse vedrørende kobberrør i tre forskellige procedurer, nemlig sag COMP/E-1/38.069 (VVS-rør af kobber), sag COMP/E-1/38.121 (fittings) og sag COMP/E-1/38.240 (industrirør).

- 4 Ved skrivelse af 30. maj 2001 fremsendte Outokumpu-koncernen et memorandum vedlagt et vist antal bilag, der beskrev sektoren for kobberrør og de kartelaftaler, som angår denne, til Kommissionen.

- 5 Den 5. juni 2002 i forbindelse med sag COMP/E-1/38.240 (industrirør) fandt samtaler med repræsentanter for denne virksomhed vedrørende det tilbud om samarbejde, som Outokumpu-koncernen var kommet med, sted på Kommissionen initiativ. Virksomheden meddelte ligeledes, at den var indstillet på, at Kommissionen udspurgte de ansatte, der var involveret i de aftaler, som omfattes af sag COMP/E-1/38.069 (VVS-rør af kobber).

- 6 I juli 2002 i forbindelse med sag COMP/E-1/38.240 (industrirør) stillede Kommissionen under anvendelse af artikel 11 i forordning nr. 17 dels begæringer om

oplysninger til Wieland-Werke AG (herefter »Wieland«) og til KME-koncernen (bestående af KME Germany, KME France SAS (tidligere Tréfirmétaux SA) og KME Italy SpA (tidligere Europa Metalli SpA)), og anmodede for det andet Outokumpu-koncernen om at fremsende yderligere oplysninger til Kommissionen. Den 15. oktober 2002 svarede KME-koncernen på nævnte begæring om oplysninger. Svaret indeholdt ligeledes en erklæring og en anmodning om at anvende samarbejdsmeddelelsen af 1996 på samarbejdet i forbindelse med sag COMP/E-1/38.069 (VVS-rør af kobber). KME-koncernen tillod endvidere Kommissionen at anvende alle de oplysninger, der var fremlagt i forbindelse med sag COMP/E-1/38.240 (industri-rør), i sag COMP/E-1/38.069 (VVS-rør af kobber).

- 7 Den 23. januar 2003 fremsendte Wieland en erklæring til Kommissionen med en anmodning om anvendelse af samarbejdsmeddelelsen af 1996 i forbindelse med sag COMP/E-1/38.069 (VVS-rør af kobber).
- 8 I forbindelse med sag COMP/E-1/38.069 (VVS-rør af kobber) tilstillede Kommissionen den 3. marts 2003 begæringer om oplysninger til Boliden-koncernen, til HME Nederland BV (herefter »HME«) og til Chalkor AE Epexergasias Metallon (herefter »Chalkor«) samt den 20. marts 2003 til IMI-koncernen (bestående af IMI plc, IMI Kynoch Ltd og Yorkshire Copper Tube).
- 9 Den 9. april 2003 mødtes repræsentanter fra Chalkor med Kommissionens repræsentanter og anmodede om anvendelse af samarbejdsmeddelelsen af 1996 i forbindelse med sag COMP/E-1/38.069 (VVS-rør af kobber).
- 10 Den 29. august 2003 vedtog Kommissionen i forbindelse med sag COMP/E-1/38.069 (VVS-rør af kobber) en klagepunktsmeddelelse henvendt til de pågældende selskaber.

Efter at nævnte selskaber havde fået adgang til sagsakterne i elektronisk form, og efter at de havde afgivet skriftlige bemærkninger, tog de med undtagelse af HME del i en høring den 28. november 2003.

- 11 Den 16. december 2003 vedtog Kommissionen beslutning K(2003) 4820 endelig om en procedure efter artikel 81 [EF] og EØS-aftalens artikel 53 (sag COMP/E-1/38.240 — Industrirør), hvoraf et sammendrag er offentliggjort i *Den Europæiske Unions Tidende* af 28. april 2004 (EUT L 125, s. 50).

2. Den anfægtede beslutning

- 12 Den 3. september 2004 vedtog Kommissionen beslutning K(2004) 2826 om en procedure efter artikel 81 [EF] og EØS-aftalens artikel 53 (sag COMP/E-1/38.069 — VVS-rør af kobber) (herefter »den anfægtede beslutning«), hvoraf et sammendrag er offentliggjort i *Den Europæiske Unions Tidende* af 13. juli 2006 (EUT L 192, s. 21).
- 13 Den anfægtede beslutning indeholder bl.a. følgende bestemmelser:

»Artikel 1

Følgende virksomheder har overtrådt artikel 81, stk. 1, [EF], og fra den 1. januar 1994 EØS-aftalens artikel 53, stk. 1, ved i de anførte perioder at have deltaget i et kompleks

af aftaler og samordnet praksis, der vedrører fastsættelsen af priser og opdelingen af markeder i sektoren for VVS-rør af kobber:

- a) Boliden [...] sammen med [Outokumpu Copper Fabrication] og [Outokumpu Copper BCZ] fra den 3. juni 1988 til den 22. marts 2001

- b) [Outokumpu Copper Fabrication] sammen med Boliden [...] og [Outokumpu Copper BCZ] fra den 3. juni 1988 til den 22. marts 2001

- c) [Outokumpu Copper BCZ] sammen med Boliden [...] og [Outokumpu Copper Fabrication] fra den 3. juni 1988 til den 22. marts 2001

- d) Austria Buntmetall AG:
 - i) sammen med Buntmetall Amstetten [GmbH] fra den 29. august 1998 til i hvert fald den 8. juli 1999, og

 - ii) sammen med [Wieland] og Buntmetall Amstetten [...] fra den 9. juli 1999 til den 22. marts 2001

- e) Buntmetall Amstetten [...]:
 - i) sammen med Austria Buntmetall [...] fra den 29. august 1998 til i hvert fald den 8. juli 1999, og

- ii) sammen med [Wieland] og Austria Buntmetall [...] fra den 9. juli 1999 til den 22. marts 2001

- f) [Chalkor] fra den 29. august 1998 til i hvert fald begyndelsen af september 1999

- g) [HME] fra den 29. august 1998 til i hvert fald den 22. marts 2001

- h) IMI [...] sammen med IMI Kynoch [...] og Yorkshire Copper Tube [...] fra den 29. september 1989 til den 22. marts 2001

- i) IMI Kynoch [...] sammen med IMI [...] og Yorkshire Copper Tube [...] fra den 29. september 1989 til den 22. marts 2001

- j) Yorkshire Copper Tube [...] sammen med IMI [...] og IMI Kynoch [...] fra den 29. september 1989 til den 22. marts 2001

- k) [KME Germany]:
 - i) alene fra den 3. juni 1988 til den 19. juni 1995, og

 - ii) sammen med [KME France] og [KME Italy] fra den 20. juni 1995 til den 22. marts 2001

l) [KME Italy]:

- i) sammen med [KME France] fra den 29. september 1989 til den 19. juni 1995, og
- ii) sammen med [KME Germany] og [KME France] fra den 20. juni 1995 til den 22. marts 2001

m) [KME France]:

- i) sammen med [KME Italy] fra den 29. september 1989 til den 19. juni 1995, og
- ii) sammen med [KME Germany] og [KME Italy] fra den 20. juni 1995 til den 22. marts 2001

[...]

s) Outokumpu [...] sammen med [Luvata] fra den 29. september 1989 til den 22. marts 2001

t) [Luvata] sammen med Outokumpu [...] fra den 29. september 1989 til den 22. marts 2001

u) [Wieland]:

- i) alene fra den 29. september 1989 til den 8. juli 1999, og
- ii) sammen med Austria Buntmetall [...] og Buntmetall Amstetten [...] fra den 9. juli 1999 til den 22. marts 2001.

Artikel 2

For de i artikel 1 omhandlede overtrædelser pålægges der følgende bøder:

- a) Boliden [...], [Outokumpu Copper Fabrication] og [Outokumpu Copper BCZ] in solidum 32,6 mio. EUR
- b) Austria Buntmetall [...] og Buntmetall Amstetten [...] in solidum 0,6695 mio. EUR
- c) Austria Buntmetall [...], Buntmetall Amstetten [...] og [Wieland] in solidum 2,43 mio. EUR
- d) [Chalkor] 9,16 mio. EUR

- e) [HME] 4,49 mio. EUR

- f) IMI [...], IMI Kynoch [...] og Yorkshire Copper Tube [...] in solidum 44,98 mio. EUR

- g) [KME Germany] 17,96 mio. EUR

- h) [KME Germany], [KME France] og [KME Italy] in solidum 32,75 mio. EUR

- i) [KME Italy] og [KME France] in solidum 16,37 mio. EUR

- j) Outokumpu [...] og [Luvata] in solidum 36,14 mio. EUR

- k) [Wieland] alene 24,7416 mio. EUR

[...]«

¹⁴ Kommissionen vurderede, at de pågældende virksomheder havde medvirket ved en enkelt, vedvarende, kompleks og i Boliden-koncernens, KME-koncernens og Wielands tilfælde forskelligartet overtrædelse (herefter »kartellet« eller »den pågældende overtrædelse«). Kommissionen præciserede, at de nationale aftaler ikke som sådan var omfattet af den anfægtede beslutning (betragtning 2 og 106 til den anfægtede beslutning).

De relevante produkter og markeder

- 15 Den pågældende sektor, dvs. sektoren for fremstilling af kobberør, omfatter to produktkategorier, nemlig dels industrirør, der er opdelt i underkategorier efter anvendelsesformål (klimaanlæg og kølesystemer, fittings, gasvarmere, filtertørrere og telekommunikation), dels VVS-rør, også kaldet »sanitets- eller vandør«, der anvendes til vand-, gas-, olie- og varmeanlæg i byggeindustrien (betragtning 3 til den anfægtede beslutning).
- 16 Kommissionen fandt, at sagerne COMP/E-1/38.069 (VVS-rør af kobber) og COMP/E-1/38.240 (industrirør) vedrørte to forskellige overtrædelser. Kommissionen har herved for det første lagt den omstændighed til grund, at »det er forskellige virksomheder (og disse virksomheders forskellige ansatte), der var involveret i aftalerne om dels VVS-rørene, dels industrirørene, hvilke aftalers opbygning også var forskellig«. Kommissionen vurderede desuden, at sektoren for VVS-rør adskiller sig fra sektoren for industrirør for så vidt angår kundekredsen, anvendelsesformålet og produkternes tekniske egenskaber (betragtning 4 og 5 til den anfægtede beslutning).
- 17 Hvad angår VVS-rør af kobber erklærede Kommissionen i den anfægtede beslutning, at denne produktkategori bestod af to »underordnede produktfamilier«: dels almindelige VVS-rør af kobber, dels plastisolerede VVS-rør af kobber. Kommissionen bemærkede, at »almindelige VVS-rør af kobber og plastisolerede VVS-rør af kobber ikke nødvendigvis kan erstatte hinanden, og at de kan udgøre forskellige produktmarkeder i lyset af Kommissionens meddelelse om afgrænsning af det relevante marked i forbindelse med Fællesskabets konkurrenceret« (EFT 1997 C 372, s. 5). Kommissionen vurderede alligevel i beslutningen, at disse to »underordnede produktfamilier« skulle anses for »en og samme produktkategori [...], fordi det i det væsentlige er de samme virksomheder (og disse virksomheders samme ansatte), der har været

involveret i aftalerne for disse to underordnede produktfamilier, og at aftalerne var opbygget på samme måde« (betragtning 13 og 459 til den anfægtede beslutning).

- 18 I den anfægtede beslutning angav Kommissionen ligeledes, at det relevante geografiske marked var Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (EØS). Kommissionen vurderede, at markedsværdien i EØS for almindelige VVS-rør af kobber i 2000 var ca. 970,1 mio. EUR, og markedsværdien for plastisolerede VVS-rør af kobber var 180,9 mio. EUR. Den samlede værdi af disse to markeder blev følgelig i år 2000 i EØS vurderet til 1,151 mia. EUR (betragtning 17 og 23 til den anfægtede beslutning).

Den pågældende overtrædelses dele

- 19 Kommissionen bemærkede, at den pågældende overtrædelse fandt sted i tre forskellige, men forbundne, former (betragtning 458 og 459 til den anfægtede beslutning). Kartellets første led, nemlig SANCO-aftalerne, bestod af aftaler indgået mellem »SANCO-producenterne«, idet SANCO er et varemærke for almindelige VVS-rør af kobber, der fremstilles af KME-koncernen, Wieland og Boliden-koncernen (betragtning 115-118, 125-146 og 456 til den anfægtede beslutning).
- 20 Den pågældende overtrædelses andet led, nemlig WICU- og Cuprotherm-aftalerne, bestod af aftaler indgået mellem »WICU- og Cuprotherm-producenterne«, idet WICU og Cuprotherm er varemærker for plastisolerede VVS-rør af kobber, der fremstilles af KME-koncernen og Wieland (betragtning 121 og 149 til den anfægtede beslutning).
- 21 Kartellets tredje led, nemlig de udvidede europæiske aftaler, omfattede aftaler indgået inden for en større gruppe af producenter af almindelige VVS-rør af kobber. Det

bestod af de virksomheder, der er nævnt i præmis 19 og 20 ovenfor, samt af Buntmetall-koncernen (bestående af Austria Buntmetall og Buntmetall Amstetten) Chalkor, HME, IMI-koncernen, Mueller og Outokumpu-koncernen (betragtning 147, 148, 192 og 459-462 til den anfægtede beslutning).

Den pågældende overtrædelses varighed og vedvarende karakter

- ²² Kommissionen bemærkede i en anfægtede beslutning, at den pågældende overtrædelse var påbegyndt den 3. juni 1988 for så vidt angår KME-koncernen og Boliden-koncernen, den 29. september 1989 for så vidt angår IMI-koncernen, Outokumpu-koncernen og Wieland, den 21. oktober 1997 for så vidt angår Mueller og senest den 29. august 1998 for så vidt angår Chalkor, Buntmetall-koncernen og HME. Hvad angår den dato, hvor overtrædelsen ophørte, lagde Kommissionen den 22. marts 2001 til grund — undtagen for så vidt angår Mueller og Chalkor, der ifølge Kommissionen bragte deres deltagelse i kartellet til ophør henholdsvis den 8. januar 2001 og i september 1999 (betragtning 597 til den anfægtede beslutning).
- ²³ For så vidt angår den pågældende overtrædelses vedvarende karakter hvad angår Boliden-, IMI-, KME- og Outokumpu-koncernen samt Wieland bemærkede Kommissionen i den anfægtede beslutning, at selv om kartellet havde perioder med mindre intens aktivitet, dels mellem 1990 og december 1992, dels mellem juli 1994 og juli 1997, ophørte den ulovlige aktivitet aldrig fuldstændigt, og den pågældende overtrædelse udgjorde således faktisk en enkelt overtrædelse, der ikke var forældet (betragtning 466, 471, 476, 477 og 592 til den anfægtede beslutning).

Udmåling af bøderne

- ²⁴ Kommissionen pålagde med den anfægtede beslutning Boliden-koncernen, Buntmetall-koncernen, Chalkor, HME, IMI-koncernen, KME-koncernen, Outokumpu-koncernen og Wieland bøder i henhold til Rådets forordning (EF) nr. 1/2003 af 16. december 2002 om gennemførelse af konkurrencereglerne i artikel 81 [EF] og 82 [EF] (EFT 2003 L 1, s. 1) og i henhold til artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 (betragtning 842 til den anfægtede beslutning og dennes artikel 2).
- ²⁵ Bøderne blev fastsat af Kommissionen under hensyn til den pågældende overtrædelses grovhed og varighed, der er de to kriterier, som udtrykkeligt er nævnt i artikel 23, stk. 3, i forordning nr. 1/2003 og artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17, der i henhold til den anfægtede beslutning var gældende på tidspunktet for den pågældende overtrædelse (betragtning 601-603 til den anfægtede beslutning).
- ²⁶ Med henblik på at fastsætte den bøde, der er pålagt hver virksomhed, anvendte Kommissionen den metode, der er fastlagt i retningslinjerne for beregningen af bøder i henhold til artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og artikel 65, stk. 5, [KS] (EFT 1998 C 9, s. 3, herefter »retningslinjerne«), selv om Kommissionen ikke systematisk henviste hertil. Kommissionen vurderede ligeledes i den anfægtede beslutning, om og i hvilket omfang de pågældende virksomheder opfyldte de krav, der er fastsat af samarbejdsmeddelelsen af 1996.

Bødernes udgangsbeløb

— Grovhed

- 27 Hvad angår vurderingen den pågældende overtrædelses grovhed tog Kommissionen overtrædelsens art, overtrædelsens konkrete indvirkning på markedet, det pågældende geografiske markeds udstrækning og størrelsen af nævnte marked i betragtning (betragtning 605 og 678 til den anfægtede beslutning).
- 28 Kommissionen gjorde gældende, at markedsopdelings- og prisfastsættelsespraksis som dem, der er omfattet af den foreliggende sag, ved deres beskaffenhed udgjorde en meget alvorlig overtrædelse, og vurderede, at det geografiske marked, der var berørt af kartellet, svarede til EØS-området. Kommissionen tog ligeledes den omstændighed, at markedet for VVS-rør af kobber udgjorde en meget betydelig industrisektor, hvis værdi i EØS i 2000, der var kartellets sidste hele år, blev vurderet til 1,151 mia. EUR, i betragtning (betragtning 606 og 674-678 til den anfægtede beslutning).
- 29 For så vidt angår den konkrete indvirkning på markedet bemærkede Kommissionen, at der fandtes tilstrækkelige beviser for, at kartellet ud fra en helhedsbetragtning havde haft en indvirkning på det pågældende marked, navnlig på priserne, selv om det var umuligt i detaljer at sætte tal på dem (betragtning 670 og 673 til den anfægtede beslutning). Med henblik på denne fastsættelse lagde Kommissionen flere indicier til grund. For det første lagde Kommissionen gennemførelsen af kartellet til grund ved at henvise til den omstændighed, at deltagerne havde udvekslet oplysninger om salgsmængder og prisniveauer (betragtning 629 og 630 til den anfægtede beslutning).

- 30 For det andet tog Kommissionen den omstændighed, at kartellets medlemmer kontrollerede en væsentlig del, nemlig 84,6%, af EØS-markedet, i betragtning (betragtning 635 til den anfægtede beslutning).
- 31 For det tredje lagde Kommissionen de lister, memoranda og notater, der var blevet affattet af kartelmedlemmerne i forbindelse med kartellets møder, til grund. Disse dokumenter henviste til, at priserne var blevet forhøjet i løbet af visse kartelperioder, og at kartelmedlemmerne havde opnået yderligere indtægter i forhold til tidligere perioder. Visse af nævnte dokumenter angav, at de personer, der var involveret i kartellet, vurderede, at det havde gjort det muligt for de pågældende virksomheder at nå deres prismålsætninger. Kommissionen støttede sig ligeledes på erklæringerne fra M., tidligere direktør for et af selskaberne i Boliden-koncernen, og fra Wieland, Boliden-koncernen og Mueller i forbindelse med deres respektive samarbejde (betragtning 637-654 til den anfægtede beslutning).
- 32 Kommissionen fastslog endelig, at karteldeltagernes respektive markedsandele forblev relativt stabile i løbet af hele kartelperioden, selv om deltagernes kundekreds indimellem havde ændret sig (betragtning 671 til den anfægtede beslutning).
- 33 Kommissionen konkluderede heraf, at de pågældende virksomheder havde begået en meget alvorlig overtrædelse (betragtning 680 til den anfægtede beslutning).

— Differentieret behandling

- 34 Kommissionen identificerede i den anfægtede beslutning fire grupper, som den vurderede var repræsentative for virksomhedernes relative betydning for den pågældende overtrædelse. Den opdeling af kartelmedlemmerne i flere kategorier, der blev foretaget af Kommissionen, var baseret på deltagernes respektive markedsandele for salget

af de pågældende produkter i EØS i løbet af år 2000. KME-koncernen blev følgelig anset for værende den største aktør på det pågældende marked og blev klassificeret i den første kategori. Wieland-koncernen (bestående af Wieland og Buntmetall-koncernen, som Wieland erhvervede kontrollen med i juli 1999), IMI- og Outokumpu-koncernen blev anset for mellemstore erhvervsdrivende på dette marked og blev placeret i den anden kategori. Boliden-koncernen blev placeret i den tredje kategori. I den fjerde kategori blev HME og Chalkor opført (betragtning 681-692 til den anfægtede beslutning).

- 35 Markedsandelene blev fastsat ud fra den omsætning, som stammer fra salg af VVS-rør på det samlede marked for almindelige VVS-rør af kobber og plastisolerede VVS-rør af kobber, der var opnået af hver lovovertræder. Markedsandelene for de virksomheder, der ikke solgte WICU- og Cuprotherm-rør, blev beregnet ved at dividere deres omsætning for almindelige VVS-rør af kobber med den samlede markedsstørrelse for almindelige og plastisolerede VVS-rør af kobber (betragtning 683 og 692 til den anfægtede beslutning).
- 36 Kommissionen fastsatte følgelig udgangsbeløbet for bøderne til 70 mio. EUR for KME-koncernen, 23,8 mio. EUR for Wieland-, IMI- og Outokumpu-koncernen, 16,1 mio. EUR for Boliden-koncernen og 9,8 mio. EUR for Chalkor og for HME (betragtning 693 til den anfægtede beslutning).
- 37 Henset til den omstændighed, at Wieland og Buntmetall-koncernen udgjorde en enkelt virksomhed efter juli 1999, og at KME France og KME Italy indtil juni 1995 tilsammen udgjorde en særskilt virksomhed i forhold til KME Germany, blev udgangsbeløbet for de bøder, der respektivt blev pålagt dem, fastsat på følgende måde: 35 mio. EUR for KME-koncernen (KME Germany, KME France og KME Italy in solidum), 17,5 mio. EUR for KME Germany, 17,5 mio. EUR for KME Italy og KME France in solidum, 3,25 mio. EUR for Wieland-koncernen, 19,52 mio. EUR for Wieland

og 1,03 mio. EUR for Buntmetall-koncernen (betragtning 694-696 til den anfægtede beslutning).

- 38 Henset til behovet for, at bøden fik afskrækkende virkning, forhøjede Kommissionen udgangsbeløbet for den bøde, der var pålagt Outokumpu, med 50%, således at bøden blev på 35,7 mio. EUR, eftersom dette selskabs globale omsætning var større end 5 mia. EUR, hvilket var et tegn på, at det var af en sådan størrelse og havde en sådan økonomisk styrke, at en sådan forhøjelse var berettiget (betragtning 703 til den anfægtede beslutning).

Bødernes grundbeløb

- 39 Det fremgår af den anfægtede beslutning, at Kommissionen forhøjede bødernes udgangsbeløb med 10% for hvert hele år, overtrædelsen havde varet, og med 5% for hver yderligere periode på eller over seks måneder, men på under et år. Det blev således fastslået at:
- For IMI-koncernen, der havde deltaget i kartellet gennem 11 år og 5 måneder, fandt en forhøjelse på 110% af bødens udgangsbeløb på 23,8 mio. EUR anvendelse.

 - For Outokumpu-koncernen, der havde deltaget i kartellet gennem 11 år og 5 måneder, fandt en forhøjelse på 110% af udgangsbeløbet af den bøde, der efter dens forhøjelse var fastsat til 35,7 mio. EUR med henblik på den afskrækkende virkning, anvendelse.

- For Boliden-koncernen, der havde deltaget i kartellet gennem 12 år og 9 måneder, fandt en forhøjelse på 125% af bødens udgangsbetrag på 16,1 mio. EUR anvendelse.

- For Chalkor, der havde deltaget i kartellet gennem 12 måneder, fandt en forhøjelse på 10% af bødens udgangsbetrag på 9,8 mio. EUR anvendelse.

- For HME, der havde deltaget i kartellet gennem 2 år og 6 måneder, fandt en forhøjelse på 25% af bødens udgangsbetrag på 9,8 mio. EUR anvendelse.

- For KME-koncernen, der havde deltaget i kartellet gennem 5 år og 7 måneder, fandt en forhøjelse på 55% af bødens udgangsbetrag på 35 mio. EUR anvendelse.

- For KME Germany, der havde deltaget i kartellet gennem 7 år og 2 måneder, fandt en forhøjelse på 70% af bødens udgangsbetrag på 17,5 mio. EUR anvendelse.

- For KME France og KME Italy, der havde deltaget i kartellet gennem 5 år og 10 måneder, fandt en forhøjelse på 55% af bødens udgangsbetrag på 17,5 mio. EUR anvendelse.

- For Wieland, der dels blev anset for individuelt ansvarlig for en periode på 9 år og 9 måneder, dels solidarisk ansvarlig med Buntmetall-koncernen for en periode på yderligere 1 år og 8 måneder, fandt en forhøjelse på 95% af bødens

udgangsbetrag på 19,52 mio. EUR, for hvilket Wieland alene bærer ansvaret, og en forhøjelse på 15% af bødens udgangsbetrag på 3,25 mio. EUR, for hvilket Wieland og Buntmetall-koncernen er solidarisk ansvarlige, anvendelse (betragtning 706-714 til den anfægtede beslutning).

40 Grundbeløbene for de bøder, der blev pålagt de pågældende virksomheder, fastsættes følgelig således:

— KME-koncernen: 54,25 mio. EUR

— KME Germany: 29,75 mio. EUR

— KME France og KME Italy (in solidum): 27,13 mio. EUR

— Buntmetall-koncernen: 1,03 mio. EUR

— Wieland-koncernen: 3,74 mio. EUR

— Wieland: 38,06 mio. EUR

— IMI-koncernen: 49,98 mio. EUR

- Outokumpu-koncernen: 74,97 mio. EUR

- Chalkor: 10,78 mio. EUR

- HME: 12,25 mio. EUR

- Boliden-koncernen: 36,225 mio. EUR (betragtning 719 til den anfægtede beslutning).

Skærpende og formildende omstændigheder

- ⁴¹ Grundbeløbet for den bøde, der blev pålagt Outokumpu-koncernen, blev forhøjet med 50% på grund af, at koncernen var ophavsmand til et gentagelsestilfælde, eftersom koncernen havde været adressat for Kommissionens beslutning 90/417/EKSF af 18. juli 1990 om en procedure i henhold til artikel 65 [KS] vedrørende en aftale og samordnet praksis mellem europæiske producenter af koldvalsedede flade produkter af rustfrit stål (EFT L 220, s. 28) (betragtning 720-726 til den anfægtede beslutning).
- ⁴² Kommissionen tog i forbindelse med de formildende omstændigheder hensyn til den omstændighed, at KME- og Outokumpu-koncernerne i forbindelse med deres respektive samarbejde havde fremlagt oplysninger, der ikke var omfattet af samarbejdsmeddelelsen af 1996.
- ⁴³ Kommissionen nedsatte følgelig grundbeløbet for den bøde, der var pålagt Outokumpu-koncernen, med 40,17 mio. EUR, hvilket svarer til den bøde, der var blevet pålagt koncernen for overtrædelsesperioden mellem september 1989 og juli 1997,

hvis fastlæggelse var gjort mulig af de oplysninger, som koncernen havde fremlagt for Kommissionen (betragtning 758 og 759 til den anfægtede beslutning).

- 44 Hvad angår KME-koncernen blev grundbeløbet for den bøde, der var blevet pålagt den, nedsat med 7,93 mio. EUR som følge af koncernens samarbejde, der havde gjort det muligt for Kommissionen at fastslå, at den pågældende overtrædelse omfattede de plastisolerede VVS-rør af kobber (betragtning 760 og 761 til den anfægtede beslutning).

Anvendelse af samarbejdsmeddelelsen af 1996

- 45 Kommissionen nedsatte i henhold til afsnit D i samarbejdsmeddelelsen af 1996 bøden med 50% for Outokumpu-koncernen, 35% for Wieland-koncernen, 15% for Chalkor, 10% for Boliden-koncernen og IMI-koncernen og 35% for KME-koncernen. HME fik ikke en nedsættelse i henhold til denne meddelelse (betragtning 815 til den anfægtede beslutning).

De endelige bøder

- 46 Kommissionen fastsatte i overensstemmelse med artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 de bøder, der skulle pålægges de virksomheder, som var adressater for den anfægtede beslutning, således:

— Boliden-koncernen: 32,6 mio. EUR

— Buntmetall-koncernen: 0,6695 mio. EUR

- Chalkor: 9,16 mio. EUR

- HME: 4,49 mio. EUR

- IMI-koncernen: 44,98 mio. EUR

- KME-koncernen: 32,75 mio. EUR

- KME Germany: 17,96 mio. EUR

- KME France og KME Italy (in solidum): 16,37 mio. EUR

- Outokumpu-koncernen: 36,14 mio. EUR

- Wieland-koncernen: 2,43 mio. EUR

- Wieland: 24,7416 mio. EUR (betragtning 842 til den anfægtede beslutning).

Retsforhandlingerne og parternes påstande

- ⁴⁷ Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 20. januar 2005 har sagsøgerne anlagt dette søgsmål.
- ⁴⁸ Da sammensætningen af Rettens afdelinger er blevet ændret, er den refererende dommer blevet tilknyttet Ottende Afdeling, og den foreliggende sag er følgelig blevet henvist til denne afdeling.

49 Sagsøgerne har nedlagt følgende påstande:

- Den anfægtede beslutnings artikel 1, litra a)-c), annulleres, i det omfang den vedrører perioderne mellem den 1. juli 1995 og den 27. august 1998 samt mellem den 10. december 1998 og den 7. oktober 1999.
- Den bøde, der er blevet pålagt sagsøgerne, nedsættes.
- Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.

50 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:

- Frifindelse.
- Den bøde, der er pålagt sagsøgerne, forhøjes.
- Sagsøgerne tilpligtes at betale sagens omkostninger.

Retlige bemærkninger

51 Med deres søgsmål har sagsøgerne dels tilsigtet den delvise annullation af den anfægtede beslutning, dels nedsættelsen af den bøde, der er blevet pålagt dem.

1. Påstanden om den delvise annullation af den anfægtede beslutning

Parternes argumenter

- 52 Sagsøgerne har til støtte for deres påstand fremsat et enkelt anbringende vedrørende urigtig retsanvendelse, der medfører, at konstateringen, hvorefter de har deltaget i en enkelt og vedvarende overtrædelse, er ugyldig.
- 53 Det er sagsøgernes opfattelse, at Kommissionen ikke på tilstrækkelig vis og i overensstemmelse med retspraksis har godtgjort, at de i perioderne mellem den 1. juli 1995 og den 27. august 1998 samt mellem den 10. december 1998 og den 7. oktober 1999 med deres adfærd havde til hensigt at bidrage til de fælles mål, karteldeltagerne som helhed har fulgt, og at de havde haft kendskab til de konkrete handlinger, som de øvrige lovovertrædere havde planlagt eller foretaget med disse samme mål for øje, eller at de med rimelighed havde kunnet forudse dem og været indstillet på at acceptere den dermed forbundne risiko.
- 54 Hvad angår perioden mellem den 1. juli 1995 og den 27. august 1998 har sagsøgerne gjort gældende, at SANCO-aftalerne efter den 1. juli 1995 ikke længere udgjorde et led i kartellet. Kartellet har følgelig kun derefter bestået af to led, nemlig WICU- og Cuprotherm-aftalerne og de udvidede europæiske aftaler.
- 55 Henset til den omstændighed, at det er ubestridt, at sagsøgerne aldrig har deltaget i WICU- og Cuprotherm-aftalerne, og at de ophørte med at deltage i de møder, der

blev afholdt inden for rammerne af de udvidede europæiske aftaler mellem den 1. juli 1995 og den 27. august 1998, har den overtrædelse, som sagsøgerne kritiseres for, ikke været vedvarende, men har været afbrudt.

- 56 Ifølge sagsøgerne har den omstændighed, at de efter den 1. juli 1995 fortsatte med at deltage i udvekslingen af oplysninger mellem »SANCO-producenterne«, ikke nogen indvirkning på spørgsmålet, om deres deltagelse i kartellet har været afbrudt eller ej. Siden M., en af deres generaldirektører, gik af i midten af 1995 og indtil den 21. november 1997 har de været ubekendte med forekomsten af kartellets møder og endog kartellets eksistens som sådan. Sagsøgerne har ikke været bevidste om eksistensen af de udvidede europæiske aftaler før den 21. november 1997, på hvilken dato de af KME-koncernen blev inviteret til at deltage i dette samarbejde, hvilket de afslog.
- 57 I øvrigt har ordningen med udveksling af oplysninger, der har eksisteret mellem »SANCO-producenterne« siden 1998, været resultatet af gennemførelsen af lovlige licensaftaler. Den nævnte ordnings oprindelige og vigtigste mål har derfor været lovligt. Under retsmødet har sagsøgerne ikke desto mindre indrømmet, at nævnte ordning med udveksling af oplysninger mellem 1988 og midten af 1995 ligeledes har været anvendt inden for kartellet. De har anført, at eftersom de var ubekendte med de hemmelige møder og kontacters vedvarende karakter inden for kartellet efter midten af 1995, udgjorde deres deltagelse i ordningen med udveksling af oplysninger efter denne dato ikke længere en deltagelse i kartellet, men blot er deltagere i gennemførelsen af de lovlige licensaftaler.
- 58 Vedrørende den periode, der løb fra den 10. december 1998 til den 7. oktober 1999, har sagsøgerne anført, at de under mødet den 10. december 1998 på en klar og udtrykkelig måde har meddelt deres udtræden af samarbejdet inden for rammerne af de udvidede europæiske aftaler. Sagsøgerne har kun deltaget på ny i kartellet under et møde afholdt den 8. oktober 1999.

59 Kommissionen har gjort gældende, at anbringendet skal forkastes.

Rettens bemærkninger

60 Det skal indledningsvis bemærkes, at Domstolen har fastslået, at en tilsidesættelse af artikel 81, stk. 1, EF kan foreligge ikke alene ved en enkeltstående handling, men også ved en række handlinger eller en sammenhængende adfærd. Denne fortolkning kan ikke anfægtes under henvisning til, at et eller flere elementer i rækken af handlinger eller i den sammenhængende adfærd også i sig selv og isoleret betragtet kan udgøre en tilsidesættelse af den nævnte bestemmelse (jf. i denne retning Domstolens dom af 8.7.1999, sag C-49/92 P, Kommissionen mod Anic Partecipazioni, Sml. I, s. 4125, præmis 81). Når de forskellige handlinger indgår i en samlet plan, fordi de har det samme formål, nemlig at fordreje konkurrencen inden for fællesmarkedet, kan Kommissionen med rette pålægge ansvaret for disse handlinger på grundlag af deltagelsen i overtrædelsen betragtet i sin helhed (Domstolens dom af 7.1.2004, forenede sager C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P og C-219/00 P, Aalborg Portland m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 123, præmis 258).

61 På samme måde kan en virksomhed anses for ansvarlig for et kartel i sin helhed, selv om det er godtgjort, at virksomheden kun deltog direkte i ét eller flere af kartellets elementer, såfremt virksomheden vidste eller nødvendigvis burde vide, dels at det ulovlige samarbejde, som den deltog i, indgik i en samlet plan, dels at den samlede plan dækkede samtlige kartellets elementer (Rettens dom af 20.4.1999, forenede sager T-305/94 — T-307/94, T-313/94 — T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 og T-335/94, Limburgse Vinyl Maatschappij m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 931, præmis 773, og af 20.3.2002, sag T-9/99, HFB m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 1487, præmis 231).

- 62 I den foreliggende sag er det ubestridt, at sagsøgerne har deltaget i de udvidede europæiske aftaler fra den 3. juni 1988 indtil den 30. juni 1995, fra den 27. august 1998 indtil den 10. december 1998 og fra den 8. oktober 1999 indtil den 22. marts 2001. Det er ligeledes ubestridt, at de ofte og vedvarende udvekslede detaljerede oplysninger med KME-koncernen og Wieland om omfanget af salget af VVS-rør af mærket SANCO gennem hele kartellets varighed, dvs. fra den 3. juni 1988 til den 22. marts 2001.
- 63 Det skal følgelig afgøres, om nævnte udveksling af oplysninger udgjorde et af elementerne i kartellets samlede plan, og om sagsøgerne burde have haft kendskab til kartellets eksistens og dets funktion i løbet af perioderne mellem den 1. juli 1995 og den 27. august 1998 samt mellem den 10. december 1998 og den 7. oktober 1999.
- 64 I den anfægtede beslutning (betragtning 449-475) har Kommissionen anført, at elementerne i kartellets samlede plan bestod i:
- fastfrysning af de respektive markedsandele ved hjælp af fordeling af salgsmængder efter lande
 - en aftale om prisforhøjelser eller samordnede priser og anvendelse af disse forhøjelser eller disse samordnede priser
 - gennemførelse af opdeling af markeder og koordinering af priser ved hjælp af en overvågningsmekanisme støttet på udpegelsen af en markedsleder for de forskellige europæiske områder samt på den regelmæssige udveksling af fortrolige oplysninger om virksomhedsstrategier, salgsmængder og -mål samt punktvis på priser og rabatter.

- 65 Hvad nærmere bestemt angår udvekslingerne af oplysninger vedrørende SANCO-rørene har Kommissionen i betragtning 143 til den anfægtede beslutning bemærket, at de gjorde det muligt at kontrollere salgsmængderne. Det skal ligeledes bemærkes, at Kommissionen i betragtning 138 til den anfægtede beslutning har anført, at fordelingen af salgsmængder var genstand for en regelmæssig koordination mellem »SANCO-producenterne« og medlemmerne af de udvidede europæiske aftaler. Kommissionen har endelig i betragtning 486 til den anfægtede beslutning fremhævet, at kartellet »i det væsentlige bestod i udveksling af oplysninger om salgsmængder og i fordeling af kvoter på grundlag heraf«.
- 66 Sagsøgerne har ikke bestridt disse konstateringer for perioden mellem den 3. juni 1988 og den 1. juli 1995. Hvad angår perioden mellem den 1. juli 1995 og den 22. marts 2001 har sagsøgerne gjort gældende, at de ikke med rimelighed har kunnet forudsige, at deres deltagelse i ordningen med udveksling af oplysninger efter midten af 1995 har bidraget til kartellets funktion.
- 67 Sagsøgernes argumenter er alligevel ikke overbevisende. Ved gennem flere år ad gangen at have deltaget i SANCO-aftalerne og de udvidede europæiske aftaler, der bestod i fordeling af produktion og overvågning af gennemførelsen af denne fordeling ved hjælp af hyppige og detaljerede udvekslinger vedrørende salgsmængder, kan sagsøgerne nemlig ikke påstå, at M.'s afgang i midten af 1995 har medført et voldsomt hukommelsestab inden for virksomheden for så vidt angår kartellets eksistens eller dets funktionsmåde.
- 68 Sagsøgerne har i øvrigt ikke påstået, at M. var den eneste ansatte eller leder, der havde kendskab til deres deltagelse i kartellet mellem 1988 og 1995.
- 69 Det skal fastslås, at sagsøgerne gennem den samlede varighed af deres deltagelse i ordningen med udveksling af oplysninger har opretholdt den konkurrencebegrænsende

ordning, der er aftalt inden for kartellet. Deres indblanding i nævnte ordning med udveksling af oplysninger har således udgjort en fortsættelse af deres deltagelse i kartellet (jf. i denne retning dommen i sagen Aalborg Portland m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 60 ovenfor, præmis 281). Af de grunde, der er nævnt i præmis 64-68 ovenfor, burde sagsøgerne nemlig nødvendigvis vide, at deres deltagelse i ordningen med udveksling af oplysninger indgik i kartellets samlede plan.

70 Det skal endelig bemærkes, at sagsøgernes argument om, at SANCO-aftalerne ikke længere udgjorde et led i kartellet efter midten af 1995, er irrelevant. Sagsøgernes fortsatte deltagelse i kartellet er nemlig, sådan som det er blevet fremført i præmis 69 ovenfor, godtgjort af den omstændighed, at de på en vedholdende måde har deltaget i en ordning med udveksling af oplysninger, og at de nødvendigvis burde vide, at nævnte ordning udgjorde en del af den pågældende overtrædelses samlede plan.

71 Det følger heraf, at sagsøgernes påstand om delvis annullation ikke skal tages til følge.

2. Påstanden om nedsættelse af bøden

72 Til støtte for denne påstand har sagsøgerne påberåbt tre anbringender vedrørende henholdsvis en urigtig retsanvendelse ved anvendelsen af bestemmelserne vedrørende forældelsesfristerne, en urigtig forhøjelse af bødens udgangsbetrag på grund af overtrædelsens varighed og en urigtig anvendelse af samarbejdsmeddelelsen af 1996.

- 73 Det skal, inden undersøgelsen af sagsøgerens anbringender påbegyndes, bemærkes, at det fremgår af betragtning 601 og 842 til den anfægtede beslutning, at de bøder, der er pålagt af Kommissionen på grund af overtrædelsen, er blevet pålagt i henhold til artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003. Kommissionen har desuden fastsat bøderne ved anvendelsen af den metode, der er fastlagt i retningslinjerne og i samarbejdsmeddelelsen af 1996 (jf. præmis 26 ovenfor).
- 74 Selv om retningslinjerne ikke kan anses for retsregler, fastsætter de dog vejledende regler for den praksis, der skal følges, og som Kommissionen ikke kan fravige i konkrete tilfælde uden at angive grunde, som er i overensstemmelse med princippet om ligebehandling (jf. Domstolens dom af 18.5.2006, sag C-397/03 P, Archer Daniels Midland og Archer Daniels Midland Ingredients mod Kommissionen, Sml. I, s. 4429, præmis 91 og den deri nævnte retspraksis).
- 75 Det tilkommer således Retten inden for rammerne af legalitetskontrollen af bøder pålagt ved den anfægtede beslutning at efterprøve, om Kommissionen har udøvet sin skønsbeføjelse i henhold til den i retningslinjerne fastsatte metode, og, i det omfang den skulle fastslå, at Kommissionen har overskredet denne beføjelse, at efterprøve, om overskridelsen er berettiget og tilstrækkeligt retligt begrundet. I den forbindelse må det bemærkes, at Domstolen har bekræftet gyldigheden dels af selve princippet med retningslinjer, dels af den metode, der er angivet heri (Domstolens dom af 28.6.2005, forenede sager C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P — C-208/02 P og C-213/02 P, Dansk Rørindustri m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 5425, præmis 252-255, 266, 267, 312 og 313).
- 76 Kommissionens begrænsning af sin egen skønsbeføjelse som følge af vedtagelsen af retningslinjer er nemlig ikke uforenelig med opretholdelsen af en væsentlig skønsmargin til Kommissionen. Retningslinjerne er på flere punkter fleksible, hvilket giver Kommissionen mulighed for at udøve sit skøn i overensstemmelse med bestemmelserne i forordning nr. 17 og nr. 1/2003, således som disse er fortolket af Domstolen (dommen i sagen Dansk Rørindustri m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 75 ovenfor, præmis 267).

- 77 På de områder, hvor Kommissionen har bibeholdt en skønsmargen, f.eks. for så vidt angår udgangsbeløbet eller forhøjelsessatsen som følge af varigheden, er legalitetskontrollen af disse bedømmelser derfor begrænset til, om der er tale om en åbenbar bedømmelsesfejl (jf. i denne retning Rettens dom af 18.7.2005, sag T-241/01, Scandinavian Airlines System mod Kommissionen, Sml. II, s. 2917, præmis 64 og 79).
- 78 Kommissionens skønsmargin og de grænser, den har fastsat herfor, er i øvrigt i princippet ikke til hinder for, at retsinstansen udøver sin fulde prøvelsesret (Rettens dom af 8.7.2004, forenede sager T-67/00, T-68/00, T-71/00 og T-78/00, JFE Engineering m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 2501, præmis 538), og den kan ophæve, nedsætte eller forhøje den af Kommissionen pålagte bøde (jf. i denne retning Domstolens dom af 8.2.2007, sag C-3/06 P, Groupe Danone mod Kommissionen, Sml. I, s. 1331, præmis 60-62, og Rettens dom af 21.10.2003, sag T-368/00, General Motors Nederland og Opel Nederland mod Kommissionen, Sml. II, s. 4491, præmis 181).

Anbringendet vedrørende en urigtig retsanvendelse ved anvendelsen af bestemmelserne vedrørende forældelse

Parternes argumenter

- 79 Sagsøgerne har gjort gældende, at eftersom de ikke har deltaget i en enkelt og vedvarende overtrædelse, har Kommissionen ved at pålægge en bøde for perioden forud for den 22. marts 1996 tilsidesat de bestemmelser, der finder anvendelse på området for forældelse, eftersom dens undersøgelse først begyndte den 22. marts 2001. Sagsøgerne har herved fremhævet, at udvekslingen af oplysninger vedrørende salgsmængder i medfør af SANCO-licenserne efter midten af 1995 ikke udgjorde en del af

kartellet, og at det kartel, som de sluttede sig til den 27. august 1998, ikke svarede til det kartel, som de havde forladt i midten af 1995.

- 80 Sagsøgerne har ligeledes gjort gældende, at de i overensstemmelse med ligebehandlingsprincippet burde nyde godt af den samme behandling som HME, Mueller, Buntmetall-koncernen og Chalkor for så vidt angår forældelsesfristerne.
- 81 Kommissionen har gjort gældende, at dette anbringende skal forkastes.

Rettens bemærkninger

- 82 Det skal indledningsvis bemærkes, at det fremgår af præmis 60-71 ovenfor, at det er med rette, at Kommissionen i den anfægtede beslutning har fastslået, at sagsøgerne havde deltaget i en enkelt og vedvarende overtrædelse mellem den 3. juni 1988 og den 22. marts 2001. Deres vedholdende deltagelse i ordningen med udveksling af oplysninger er nemlig tilstrækkelig til at fastslå deres fortsatte deltagelse i kartellet.
- 83 Det følger heraf — uafhængigt af Kommissionens konstateringer vedrørende HME, Mueller, Buntmetall-koncernen og Chalkor — at forældelse i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 25 i forordning nr. 1/2003, ikke finder anvendelse for så vidt angår sagsøgerne.
- 84 Det skal under alle omstændigheder og for fuldstændighedens skyld fastslås, at det fremgår af betragtningerne 216, 449 og 450 til den anfægtede beslutning samt af dens

artikel 1, at HME, Mueller, Buntmetall-koncernen og Chalkor er blevet holdt ansvarlige for deres respektive deltagelse i kartellet fra 1997 eller 1998, mens sagsøgerne er blevet holdt ansvarlige fra 1988.

85 Dette anbringende skal således forkastes som ubegrundet.

Anbringendet vedrørende en tilsidesættelse af proportionalitetsprincippet

Parternes argumenter

86 Sagsøgerne har gjort gældende, at Kommissionen har tilsidesat proportionalitetsprincippet ved ikke i forbindelse med forhøjelsen af bødens udgangsbetrag som følge af varigheden at tage deres formindskede deltagelse i kartellet i løbet af en væsentlig periode i betragtning. De har herved påstået, at de i løbet af de to perioder, hvor deres deltagelse i kartellet har været afbrudt, alene har fremsendt og modtaget oplysninger om salgsmængder i henhold til SANCO-licensaftalerne.

87 Sagsøgerne har i deres replik påstået, at Kommissionen ved fastsættelsen af bøden alene har henvist til kartellets grovhed som sådan og har undladt at tage den korrekte betydning af deres rolle i den pågældende overtrædelse i betragtning. Sagsøgerne har i den forbindelse ved at henvise til retspraksis fremhævet, at en overtrædelses

grovhed ikke kan vurderes alene i forhold til dens kendetegn, men ligeledes i forhold til den pågældende virksomheds situation.

- 88 Selv om Kommissionen ikke måtte anses for at være forpligtet til at tage den formidskede intensitet af sagsøgernes deltagelse i betragtning med henblik på at forhøje udgangsbeløbet for den bøde, der er pålagt som følge af varigheden, er den ikke desto mindre følgelig forpligtet til at gøre det ved fastsættelsen af bøden i forhold til grovheden.
- 89 Kommissionen har påstået dette anbringende forkastet og gør en formalitetsindsigelse gældende for så vidt angår det faktiske anbringende om, at den i løbet af sin vurdering af overtrædelsens grovhed har undladt at tage den rolle, sagsøgerne spiller i kartellet, i betragtning. Ifølge Kommissionen udgør nævnte anbringende et nyt retligt anbringende, der ikke fremgår af stævningen, og som derfor bør afvises.

Rettens bemærkninger

- 90 For så vidt angår den formalitetsindsigelse, der er gjort gældende af Kommissionen, skal det bemærkes, at det fremgår af bestemmelserne i artikel 44, stk. 1, litra c), sammenholdt med artikel 48, stk. 2, i Rettens procesreglement, at stævningen skal indeholde genstanden for tvisten samt en kort fremstilling af søgsmålsgrundene, og at nye anbringender ikke må fremsættes under sagens behandling, medmindre de støttes på retlige eller faktiske omstændigheder, som er kommet frem under retsforhandlingerne. Imidlertid skal et anbringende, der udgør en uddybning af et anbringende, der tidligere er fremsat direkte eller indirekte i stævningen, og som har en nær sammenhæng med dette, antages til realitetsbehandling (Rettens dom af 5.2.1997, sag

T-207/95, Ibarra Gil mod Kommissionen, Sml. Pers. I-A, s. 13, og II, s. 31, præmis 51; jf. ligeledes i denne retning Domstolens dom af 19.5.1983, sag 306/81, Verros mod Parlamentet, Sml. s. 1755, præmis 9 og 10). Det samme gælder ved analogi i tilfælde af et faktisk anbringende, der er gjort gældende til støtte for et retligt anbringende (Retens dom af 21.3.2002, sag T-231/99, Joynson mod Kommissionen, Sml. II, s. 2085, præmis 156, og af 15.10.2008, sag T-345/05, Mote mod Parlamentet, Sml. II, s. 2849, præmis 85).

- 91 Det skal fastslås, at sagsøgerne i deres stævning har understreget den omstændighed, at Kommissionen ved udregningen af den bøde, der er blevet pålagt dem, ikke har taget deres angiveligt formindskede deltagelse i kartellet i betragtning. Det fremgår af stævningen, at deres retlige anbringende vedrører den pålagte bødes angiveligt uforholdsmæssige karakter. Det faktiske anbringende, der er fremlagt af sagsøgerne, tager dog alene sigte på forhøjelsen af udgangsbeløbet som følge af varigheden.
- 92 Sagsøgerne har i deres replik ikke henvist til nye faktiske omstændigheder, men har tilsigtet at udvide deres retlige anbringendes rækkevidde til ligeledes at omfatte et faktisk anbringende vedrørende vurderingen af grovheden af deres deltagelse i kartellet. Dette sidste faktiske anbringende kan imidlertid ikke anses for at udgøre en uddybning af det retlige anbringende vedrørende den pålagte bødes angiveligt uforholdsmæssige karakter, sådan som det er blevet fremlagt i stævningen, eller at udvise en snæver forbindelse med dette. Anfægtelsen af en beslutnings væsentlige forhold, såsom — som i den foreliggende sag — vurderingen af den pågældende overtrædelses grovhed, skal allerede i stævningen fremsættes på en særskilt måde for Retten.
- 93 Sagsøgernes faktiske anbringende vedrørende vurderingen af grovheden af deres deltagelse i kartellet skal følgelig afvises.
- 94 Hvad angår spørgsmålet om det retlige anbringende skal det fastslås, at dette omfatter et forhold, for hvilket Kommissionen i henhold til retningslinjerne har bibeholdt

en skønsmargen. Nævnte retlige anbringende kan følgelig kun anerkendes, såfremt Retten fastslår et åbenbart urigtigt skøn i vurderingen fra Kommissionens side (jf. præmis 77 ovenfor).

- 95 Det skal i den forbindelse bemærkes, at en forhøjelse af bødens udgangsbeløb på grundlag af varigheden ikke er begrænset til tilfælde, hvor der foreligger en direkte forbindelse mellem varigheden og den skade, som er blevet tilføjet de ved traktatens konkurrenceregler tilstræbte formål (jf. i denne retning Rettens dom af 30.9.2003, sag T-203/01, Michelin mod Kommissionen, Sml. II, s. 4071, præmis 278 og den deri nævnte retspraksis).
- 96 Det fremgår desuden af retningslinjerne, at Kommissionen ikke har indført nogen overlapning eller gensidig afhængighed mellem bedømmelsen af overtrædelsens grovhed og af dens varighed.
- 97 Det fremgår tværtimod for det første af retningslinjerne, at de fastsætter en bedømmelse af selve overtrædelsens grovhed med henblik på at fastsætte et udgangsbeløb for bøden. For det andet analyseres overtrædelsens grovhed på baggrund af den berørte virksomheds egenskaber, bl.a. dens størrelse og stilling på det relevante marked, hvilket kan give anledning til en vægtning af udgangsbeløbet, til en opdeling af virksomhederne i kategorier og til fastsættelsen af et særligt udgangsbeløb. For det tredje tages der hensyn der til overtrædelsens varighed med henblik på at fastsætte grundbeløbet, og for det fjerde fastsætter retningslinjerne, at der skal tages hensyn til de skærpene og formildende omstændigheder, som gør det muligt at fastsætte bøden, bl.a. i forhold til de berørte virksomheders aktive eller passive rolle i forbindelse med gennemførelsen af overtrædelsen.
- 98 Heraf følger, at den omstændighed alene, at Kommissionen har forbeholdt sig muligheden for at foretage en forhøjelse for hvert års overtrædelser, som for så vidt angår overtrædelser af lang varighed kan være op til 10% af det beløb, der er fastsat for overtrædelsens grovhed, på ingen måde forpligter Kommissionen til at fastsætte denne sats ud fra intensiteten af kartellets aktiviteter eller dets virkninger, dvs. overtrædelsens grovhed. Det tilkommer nemlig Kommissionen inden for rammerne af dens vide

skønsbeføjelse (jf. præmis 77 ovenfor) at vælge satsen for den forhøjelse, den ønsker at anvende på baggrund af overtrædelsens varighed.

- ⁹⁹ I det foreliggende tilfælde har Kommissionen bl.a. i betragtning 706 til den anfægtede beslutning fastslået, at sagsøgerne havde deltaget i kartellet gennem en periode med en varighed på tolv år og ni måneder (jf. i den forbindelse præmis 60-71 ovenfor), dvs. en lang varighed i henhold til retningslinjerne. Den har følgelig forhøjet udgangsbeløbet for den bøde, der er blevet pålagt dem, med 125%. Således har Kommissionen ikke undladt at anvende de bestemmelser, den har pålagt sig selv i retningslinjerne.
- ¹⁰⁰ Retten finder endvidere, at denne forhøjelse på 125%, henset til den pågældende overtrædelses varighed, ikke er åbenbart uforholdsmæssig i den foreliggende sag.

Anbringendet vedrørende en utilstrækkelig nedsættelse af bøden, henset til sagsøgernes samarbejde i henhold til samarbejdsmeddelelsen af 1996

Parternes argumenter

- ¹⁰¹ Sagsøgerne har gjort gældende, at deres samarbejde har fortjent en væsentligere nedsættelse af deres bøde, eftersom de har bekræftet rigtigheden af de oplysninger, der er fremlagt af M., og at de i deres svar på klagepunktsmeddelelsen har fremlagt en detaljeret beskrivelse af SANCO-aftalerne for Kommissionen.

- 102 De har ligeledes anført, at Kommissionen har tilsidesat ligebehandlingsprincippet ved at tildele dem den samme nedsættelse af bøden som den, der er tildelt IMI-koncernen, mens de har samarbejdet med Kommissionen i højere grad end nævnte koncern. Nedsættelsen af den bøde, der er pålagt IMI-koncernen, er blevet begrundet med den blotte omstændighed, at denne har indrømmet overtrædelsen, og at den ikke har bestridt de faktiske omstændigheder, som Kommissionen lægger til grund. Sagsøgerne har imidlertid desuden fremsendt oplysninger til Kommissionen samt klarlagt eller bekræftet væsentlige faktiske omstændigheder, der har gjort undersøgelsen lettere, og som Kommissionen lægger til grund i den anfægtede beslutning.
- 103 Kommissionen har gjort gældende, at anbringendet skal forkastes.

Rettens bemærkninger

- 104 Det skal indledningsvis bemærkes, at det følger af fast retspraksis, at en bødenedsættelse som følge af samarbejdet under den administrative procedure har baggrund i vurderingen, hvorefter et sådant samarbejde letter Kommissionens opgave med hensyn til at konstatere en overtrædelse (Rettens domme af 14.5.1998, sag T-311/94, BPB de Eendracht mod Kommissionen, Sml. II, s. 1129, præmis 325, og sag T-338/94, Finnboard mod Kommissionen, Sml. II, s. 1617, præmis 363).
- 105 Det skal ligeledes fremhæves, at kun et åbenbart urigtigt skøn fra Kommissionen i forbindelse med bedømmelsen af kartelmedlemmers samarbejde kan anfægtes, eftersom Kommissionen har et vidt skøn for at vurdere kvaliteten og brugbarheden af en virksomheds samarbejde, navnlig i forhold til andre virksomheders bidrag

(Domstolens dom af 10.5.2007, sag C-328/05 P, SGL Carbon mod Kommissionen, Sml. I, s. 3921, præmis 88). Kommissionen kan dog i forbindelse med nævnte bedømmelse ikke tilsidesætte ligebehandlingsprincippet.

- 106 Det skal i øvrigt fastslås, at det fremgår af afsnit D 2 i samarbejdsmeddelelsen af 1996, at en virksomhed kan omfattes af nævnte meddelelse, hvis den før fremsendelsen af klagepunktsmeddelelsen fremlægger oplysninger for Kommissionen, der bidrager til at fastslå overtrædelsens eksistens, eller hvis den efter at have modtaget klagepunktsmeddelelsen meddeler Kommissionen, at den ikke bestrider de faktiske omstændigheder, som Kommissionen har bygget sine indvendinger på.
- 107 I den foreliggende sag er både IMI-koncernen og sagsøgerne begyndt at samarbejde efter fremsendelsen af klagepunktsmeddelelsen. Sagsøgerne kan følgelig ikke kræve at opnå en væsentligere nedsættelse end den, der er tildelt IMI-koncernen, undtagen i det tilfælde, hvor deres samarbejde med henblik på at fastslå overtrædelsen i højere grad har gjort Kommissionens opgave lettere end det, der er ydet af IMI-koncernen.
- 108 Det skal i den forbindelse fastslås, at det fremgår af den anfægtede beslutning, at det samarbejde, der er ydet af sagsøgerne, kun adskiller sig fra det, der er ydet af IMI-koncernen, derved, at alene sagsøgerne har »klarlagt visse faktiske detaljer« (betragtning 809 og 812 til den anfægtede beslutning). Det fremgår desuden indirekte af den anfægtede beslutning, at Kommissionen har fundet, at brugbarheden af IMI-koncernens og sagsøgernes respektive samarbejde har været af samme omfang, eftersom de begge er begyndt at samarbejde på et tidspunkt, hvor Kommissionen som følge af bl.a. Mullers, Outokumpu- og KME-koncernernes, Wielands og Chalkors samarbejde allerede var i stand til at fastslå eksistensen af den pågældende overtrædelse i sin helhed. Sagsøgerne har i øvrigt ikke gjort gældende, at Kommissionen på tidspunktet for deres samarbejde ikke var i stand til at fastslå eksistensen af kartellet i sin helhed.

- 109 Det skal ligeledes fremhæves, at en erklæring som den, der er omhandlet i præmis 102 ovenfor, som begrænser sig til at bekræfte de oplysninger, der er meddelt Kommissionen af en anden virksomhed på et tidligere tidspunkt under undersøgelsen, ikke letter Kommissionens arbejde væsentligt og dermed ikke er tilstrækkelig til, at det kan begrunde en nedsættelse af bøden som følge af samarbejde (jf. i denne retning Rettens dom af 8.7.2004, sag T-44/00, Mannesmannröhren-Werke mod Kommissionen, Sml. II, s. 2223, præmis 301, og af 25.10.2005, sag T-38/02, Groupe Danone mod Kommissionen, Sml. II, s. 4407, præmis 455).
- 110 På baggrund af det ovenstående skal det fastslås, at Kommissionen ikke har begået et åbenbart urigtigt skøn ved vurderingen af brugbarheden af sagsøgernes samarbejde og ikke har tilsidesat ligebehandlingsprincippet ved at tildele sagsøgerne og IMI-koncernen en ensartet sats for nedsættelse i henhold til samarbejdsmeddelelsen af 1996. Det foreliggende anbringende er følgelig heller ikke velbegrundet.
- 111 Følgelig frifindes Europa-Kommissionen.

3. Modpåstanden, der er støttet på den mulige favorable behandling af sagsøgerne i forhold til Chalkor og IMI-koncernen

Parternes argumenter

- 112 Kommissionen har fastslået, at IMI-koncernen og Chalkor i deres stævninger i sagerne T-18/05 og T-21/05 respektivt gør gældende, at den ved fastsættelsen af bøderne ikke har taget hensyn til den omstændighed, at de ikke havde været involveret

i SANCO-aftalerne og WICU- samt Cuprotherm-aftalerne, og at de således havde begået en mindre grov overtrædelse end den, der er begået af sagsøgerne, Wieland og KME-koncernen. IMI-koncernens og Chalkors argumenter rejser spørgsmålet om den angivelige forskelsbehandling mellem karteldeltagerne inden for rammerne af det, der er blevet anset for en enkelt overtrædelse.

- 113 Kommissionen har anført, at hvis Retten måtte tiltræde IMI-koncernens og Chalkors argumenter på dette punkt, bør den under udøvelsen af sin fulde prøvelsesret hæve de bøder, der er pålagt KME-koncernen, sagsøgerne og Wieland, snarere end at nedsætte de bøder, der er pålagt IMI-koncernen og Chalkor.
- 114 Sagsøgerne har nedlagt påstand om, at denne påstand ikke tages til følge.

Rettens bemærkninger

- 115 Det skal konstateres, at Retten i sine domme af dags dato i sagen IMI m.fl. mod Kommissionen (sag T-18/05, Sml. II, s. 1769) og i sagen Chalkor mod Kommissionen (sag T-21/05, Sml. II, s. 1895) har fastslået, at IMI-koncernen og Chalkor har begået en mindre grov overtrædelse end den, der er begået af Boliden-koncernen, KME-koncernen og Wieland, og at Kommissionen har begået en fejl ved at undlade at tage dette forhold i betragtning ved udregningen af bøderne.
- 116 Retten har desuden under udøvelsen af sin fulde prøvelsesret fastslået, at udgangsbeløbet for de bøder, der er fastsat af Kommissionen, var passende i forhold til den grovhed, som helheden af de tre kartelled udgjorde, og at der var grund til at nedsætte

udgangsbeløbene på de bøder, der er pålagt IMI-koncernen og Chalkor med henblik på at tage hensyn til den omstændighed, at de ikke er blevet holdt ansvarlige af Kommissionen for så vidt angår SANCO-aftalerne (dommen i sagen IMI m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 115 ovenfor, præmis 166, 167 og 189, og dommen i sagen Chalkor mod Kommissionen, nævnt i præmis 115 ovenfor, præmis 104, 105 og 185).

¹¹⁷ Det følger heraf, at Kommissionens påstand ikke kan tages til følge.

Sagens omkostninger

¹¹⁸ Ifølge Rettens procesreglements artikel 87, stk. 2, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. I henhold til artikel 87, stk. 3, første afsnit, i nævnte procesreglement kan Retten imidlertid fordele sagens omkostninger eller bestemme, at hver part skal bære sine egne omkostninger, hvis hver af parterne henholdsvis taber eller vinder på et eller flere punkter, eller hvor der foreligger ganske særlige grunde.

¹¹⁹ I den foreliggende sag har sagsøgerne tabt sagen, mens Kommissionen har tabt i sin modpåstand. Det må imidlertid konstateres, at det i det væsentlige er sagsøgerne, der har tabt. Under disse omstændigheder må det bestemmes, at sagsøgerne bærer deres egne omkostninger og betaler 90% af Kommissionens omkostninger, mens Kommissionen bærer 10% af sine egne omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

RET TEN (Ottende Afdeling):

- 1) **Europa-Kommissionen frifindes.**
- 2) **Kommissionens modpåstand tages ikke til følge.**
- 3) **Boliden AB, Outokumpu Copper Fabrication AB og Outokumpu Copper BCZ SA bærer hver deres egne omkostninger og betaler 90% af Kommissionens omkostninger.**
- 4) **Kommissionen bærer 10% af sine egne omkostninger.**

Martins Ribeiro

Papasavvas

Wahl

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 19. maj 2010.

Underskrifter

Indhold

Sagens baggrund	II - 1849
1. Den administrative procedure	II - 1849
2. Den anfægtede beslutning	II - 1852
De relevante produkter og markeder	II - 1858
Den pågældende overtrædelses dele	II - 1859
Den pågældende overtrædelses varighed og vedvarende karakter	II - 1860
Udmåling af bøderne	II - 1861
Bødernes udgangsbeløb	II - 1862
— Grovhed	II - 1862
— Differentieret behandling	II - 1863
Bødernes grundbeløb	II - 1865
Skærpende og formildende omstændigheder	II - 1868
Anvendelse af samarbejdsmeddelelsen af 1996	II - 1869
De endelige bøder	II - 1869
Retsforhandlingerne og parternes påstande	II - 1870
Retlige bemærkninger	II - 1871
1. Påstanden om den delvise annullation af den anfægtede beslutning	II - 1872
Parternes argumenter	II - 1872
Rettens bemærkninger	II - 1874
2. Påstanden om nedsættelse af bøden	II - 1877
Anbringendet vedrørende en urigtig retsanvendelse ved anvendelsen af bestemmelserne vedrørende forældelse	II - 1879

Parternes argumenter	II - 1879
Rettens bemærkninger	II - 1880
Anbringendet vedrørende en tilsidesættelse af proportionalitetsprincippet	II - 1881
Parternes argumenter	II - 1881
Rettens bemærkninger	II - 1882
Anbringendet vedrørende en utilstrækkelig nedsættelse af bøden, henset til sagsø- gernes samarbejde i henhold til samarbejdsmeddelelsen af 1996	II - 1885
Parternes argumenter	II - 1885
Rettens bemærkninger	II - 1886
3. Modpåstanden, der er støttet på den mulige favorable behandling af sagsøgerne i forhold til Chalkor og IMI-koncernen	II - 1888
Parternes argumenter	II - 1888
Rettens bemærkninger	II - 1889
Sagens omkostninger	II - 1890